Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 30.1.2019

HE 262/2018 vp eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) esittää asiantuntijakuulemisessa hallituksen esityksen johdosta seuraavat havainnot:

1 Elintarvikelaki

Hallituksen esityksessä todetaan, että voimassa olevaan elintarvikkeita ja niiden valvontaa koskevaan sääntelyyn ei tulisi merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Tavoitteena on muun muassa keventää lainsäädännöstä toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kuitenkaan vaarantamatta elintarviketurvallisuutta. Lisäksi esitetään, että lain valvontaviranomaisten tehtävät vastaisivat pääosin voimassa olevan lainsäädännön mukaisia tehtäviä.

Valvira pitää hyvänä, että esityksen mukaan alkoholijuomien elintarvikelain mukainen valvonta vastaa nykytilaa. Alkoholijuomiin liittyvä elintarvikevalvonta, eli valmistuspaikkojen ja tukkumyyntivarastojen elintarvikehuoneistoa koskeva rekisteröinti, alkoholijuomien tuotevalvonta sekä alkoholijuomien nimisuojaan liittyvä valvonta hoidetaan ns. yhden luukun periaatteella saman viranomaisen toimesta kuin alkoholilain mukaiset luvat ja luvanhaltijan valvonta.

Alkoholijuomien valvonta
Valviran (ja jatkossa Valtion lupa- ja valvontaviraston) tehtäväksi säädetty yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvonnan suunnitteleminen, ohjaaminen ja suorittaminen vastaa nykytilaa. Valvira pitää hyvänä rajana luonnoksessa esitettyä 2,8 til-%:a elintarvikelain mukaiseen valvontaan, koska alkoholilaissa alkoholijuomien valmistuksen ja myynnin luvanvaraisuus lähtee myös 2,8 til-%:sta. Toimijat, jotka valmistavat vain korkeintaan 2,8 til-%:a etyylialkoholia sisältäviä juomia, kuuluvat elintarvikehuoneiston osalta kunnan valvonnan toimivaltaan. Näin ollen heidän valmistamiensa tuotteiden valvonta kuuluu samalle viranomaiselle, joka vastaa elintarvikehuoneiston valvonnasta.

Nimisuoja
Valvira pitää perusteltuna sitä, että Ruokavirasto käsittelee nimisuojatuotteiden rekisteröintiä koskevat hakemukset. Hakemuksien määrä on ollut vähäinen, joten niitä ei ole mielekästä jakaa useammalle viranomaiselle käsiteltäväksi.

Nimisuojatuotteen valmistavan elintarvikealan toimijan on ennen tuotteiden markkinoille saattamisen aloittamista ilmoitettava tuotteen nimi ja valmistuspaikka 23–25 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle. Alkoholijuomien osalta viranomainen on siis Valvira.

Alkoholilain nojalla annetussa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 158/2018 velvoitetaan alkoholijuomien valmistaja tekemään Valviralle ilmoitus valmistetusta alkoholijuomasta ennen sen luovuttamista markkinoille. Valvira ylläpitää Alkoholielinkeinorekisteriä, joka sisältää tiedot mm. Suomessa markkinoilla olevista alkoholijuomista. Rekisterissä on jo tälläkin hetkellä mahdollista kertoa, että tuote kuuluu nimisuojan piiriin. Perusteltua siis, että myös nimisuojan valvonta on kytketty alkoholijuomien tuotevalvontaan.

Alkoholijuomia koskeva kansallinen lainsäädäntö
Luonnoksen 20 § käsittelee elintarvikkeita koskevia tarkempia säännöksiä. Sen mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mm. Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta sekä niistä annettavista tiedoista.

Vanhan alkoholilain nojalla annetussa asetuksessa alkoholijuomista ja väkiviinasta (1344/1994) oli määritelmät oluelle, hedelmäviinille, väkevälle hedelmäviinille ja siiderille. Määritelmät sisältänyt 1 § on kumottu alkoholilaissa 1102/2017.

Valvira pitää tärkeänä, että EU-lainsäädäntöön kuulumattomien alkoholijuomien, kuten oluen ja siiderin ja hedelmäviinin määritelmät olisivat maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa. Valvira näkemys on, että määritelmät ovat tarpeelliset juuri perusteluissa mainituista syistä eli elintarvikemääräysten johdonmukaista noudattamista varten sekä sen varmistamiseksi, että kuluttajaa ei johdeta harhaan.

Maksut
Esityksen mukaan valtion viranomaisen tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä peritään maksu, jollei valtion maksuperustelaissa muuta säädetä. Valvira on perinyt alkoholijuomien valmistajilta ja tukkumyyjiltä alkoholilain mukaista vuosittaista valvontamaksua, mutta ei erillistä maksua suorittamastaan elintarvikelain mukaisesta valvonnasta. Elintarvikelain mukaan perittävät maksut tulee arvioitavaksi kun toiminta siirtyy Valtion lupa- ja valvontavirastoon. Valviran näkemyksen mukaan elintarvikelain mukaisen valvonnan tulisi olla maksuperusteista.

2 Terveydensuojelulaki

Terveydensuojelulain muutoksen osalta Valvira haluaa saattaa valiokunnan tietoon seuraavat maksuihin liittyvät seikat.

Lakiesityksen mukaan maakunta perii vuosittain valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvalvonnan piirissä olevalta

toiminnanharjoittajalta, joka on tehnyt terveydensuojeluviranomaiselle 13 § tai 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen toiminnasta; tai jonka 18 §:ssä tarkoitetun hakemuksen terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt. Valviran näkemyksen mukaan kyseinen pykälä olisi hyvä muotoilla niin, että valvonnan vuosittainen perusmaksu koskisi kaikkia 13 §:n tai 18 a §:n mukaan ilmoitusvelvollisia tai 18 §:n mukaan hyväksyttäviä toiminnanharjoittajia, eikä olisi riippuvainen maakunnan valvontasuunnitelmasta. Jäljempänä Valvira ehdottaa kuitenkin muutamia poikkeuksia vuosittaiseen valvontamaksuun.

Terveydensuojelulain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan ilmoitusvelvollisuus koskee sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa. Kyseisen ilmoitusvelvollisuuden tulkinta ja soveltaminen perustuu pääosin paikallisen viranomaisen harkintaan. Valviran näkemyksen mukaan kyseisen kohdan tulkintaa tulee edelleen tarkentaa pykälässä mainitulla Valtioneuvoston asetuksella. Valvira esittää lisäksi harkittavaksi muutosta, jossa valvonnan vuosittaista perusmaksua ei perittäisi kyseisen 13 §:n ensimmäisen momentin kohdan 6 mukaisesta toiminnasta.

Elintarvikelain muutosesitykseen mukaan vuosittaista valvonnan perusmaksua ei perittäisi sellaisilta elintarvikealan toimijoilta, jotka toiminnan vähäisyyden vuoksi jäävät suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle. Valvira näkemyksen mukaan elintarvikelain tavoin terveydensuojelun vuosittaista valvontamaksua ei tulisi myöskään periä toiminnasta, joka on pienimuotoista ja vähäriskistä, ja jonka ei katsota valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa kuuluvan suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Maksujen osalta Valvira pitää ongelmallisina tilanteita, joissa toiminta kuuluu sekä terveydensuojelun että elintarvikelain vuosittaisen valvonnan perusmaksun piiriin ja esittää harkittavaksi valvonnan perusmaksun liittyviä käytäntöjä, joilla taataan maksujen ennakoitavuus toimijoiden osalta. Vastaava tilanne syntyy mikäli samassa toimipisteessä samalla toimijalla on useita esim. terveydensuojelulain mukaisia toimintoja (esim. kylpylä, jossa annetaan erilaisia kauneushoitoja). Valviran näkemyksen mukaan ilmoitus toiminnan lopettamisesta tulisi myös olla toiminnanharjoittajalle maksuton.

Koska suuri osa terveydensuojelun valvontakohteista on kunnan ylläpitämiä, kuten mm. uimahallit, uimarannat, liikuntatilat, koulut ja päiväkodit on maksuissa suurelta osin kyse kunnalta perittävistä kustannuksista.

Ratkaistu: 29.01.2019
Ratkaisija: Henriksson Markus
Virka-asema: Ylijohtaja
Esittelijät:
Saari Eeva, Ryhmäpäällikkö

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi Sosiaali- ja terveysministeriö